"ئەورۆكە نەوەیەك هەیە باوەڕی بە حیكایەتەكانی حیزب و هوتافكێشان و نەڕەنەڕی تەلەفزیۆنەكان و قسەی زلی بەرپرسەكان نەماوە لەبەرئەوەی قسە ناخورێ نان دەخورێ، قسەی زل و هوتافكێشان ماڵەكانمان رووناك ناكاتەوە، ئەوە كارەبایە ماڵەكان رووناك دەكاتەوە، تۆ ناتوانیت تا سەر باس لە هەڵە بجە و ئەنفال بكەیت بۆ من و نەتوانیت نرخی سوتەمەنی و شتومەك هەرزانبكەیت لە بازاڕە قەترانییەكەی كوردستاندا"

ئاسۆ جەبار: لەم وڵاتەدا شتێك نییە بەناوی رای ئازادو رەخنەی هاوڵاتیان، ئەوەی حسابی بۆ ناكرێت لەلایەن دەسەڵاتو حكومەتو دامەزراوەكانییەوە رایگشتی هاوڵاتیان و میدیای ئازادو رەخنەی رۆشنبیرانە

ئاسۆ جەبار: من نائومێدم بەو هەموو رێكخراو و سەنتەرو ناوەندی خوێندكاران و گەنجانەی كە لەم دەڤەرەدا هەن و دروستدەكرێن و فۆرمی جیاجیا وەردەگرن و ناوی سەیر سەیر لەخۆیان دەنێن، هاوكات چەند حیزب هەیە لە كوردستاندا ئەوەندەش رێكخراوی گەنجان و خوێندكاران هەیە، حیزب نییە لەم لەم پارچە خاكەدا لەوپەڕی سەلەفی و ئاینی و بەحساب عیلمانی و خێڵەكی و عەشرەتییەوە خاوەنی چەندین رێكخراو و دەزگاو ناوەندی گەنجان نەبێت، نەگبەتی و جەهل و ناشارستانی لێرەوە دەستپێدەكات،

ئامادە كردنی: رێژین ابراهیم

گەنج ئەوكەسەیە كە لەووڵاتێكی ئاوادا بۆتە قوربانی دەستی حیزب و لەنێوان ئەم دوو حیزبە باڵادەستەدا كە هەریەكەیان ئامانجێكی جیاوازی هەیە بۆ چەوساندنەوەی گەنجان ،بەمانایەكی تر گەنجانمان ناتوانن نەرای خۆیان نە بەئازادی قسە بكەن ، لە ئێستادا گەنجەكانمان دەچنە سەرجادە لە لایەن بەرپرسانەوە بە فیشەك وەڵامیان دەدەنەوە ، ئەم ووڵاتە بەناو دیموكراسیە هەمیشە ئەقڵێكی لاوازو نەخوێندەوار ، گەورە بەرپرسانمان ئەوانەی كە حكومان دەكەن هەموویان نەخوێندەوارو نەزان ، ئێستاش حیكایەتی شاخو سەردەمی كۆن بۆ گەنجان باس دەكەن من لێرەوە پێیان دەڵێم هەرگیز ناتوانن گەنج بەرەو عەقارێكی كۆنی بەرن بەرەو نەخوێندەواری بەرن وەك خۆتان نەخوێندەوار ، ئەوە رۆیشت تازە ئەوەنەما گەنجان بە فشەو فشاكانی حیزبو دەستەڵاتلی سەقەتی ئێوەی دەستەڵات دار هەرگیز گەنجان گووێ بۆ فشەكانتان ناگرن كە رۆژانە لەسەر شاشەی تەلەفیزۆنەكانەوە دەیكەنو گەنجان دە خەڵەتێنن ، بۆ ئەم مەبەستەش نوسەرو رۆژنامەنوسی كورد كەسێكی سادە وەك قسەكانی سادە ئەویش (ئاسۆ جەبار) لە لێدوانێكیدا بۆمان دوواو ووتی سەرەتا پرسیمان:

پلخماوەیەك لەمەوبەر لە تەلەفزیۆنی زەحمەتكێشانەوە بانگێهێشت كرابوون بۆ چاوپێكەوتنێك كە دەربارەی گەنجو بارودۆخی ئابوری و كۆمەڵایەتی و شارستانی و باری گرانی هاوڵاتیان رەخنەت گرتبوو، دوابەدوای ئەو بەرنامەیە بەرنامەكە داخرا، دواتر لەلایەن كەسانێكی نەناسراوەوە هەڕەشە لە بەرێزت كرا، راوبۆچونی بەرێزتان لەم بارەیەوە چییە؟

ج ئاسۆ جەبار: هەڵبەت دەسەڵات هەر بە داخستنی بەرنامەكەوە نەوەستان، بەڵكە بە تەلەفون و ناڕاستەوخۆ كۆمەڵێك كەس سەردانیان كردم و هەرشەشەیان لێكردم، كە جارێكی دیكە بەو شێوازە رەخنەنەگرم، هەڵبەت ئەوان دەیانوت تۆ لەبەرنامەكەدا جوێنت داوەو قسەی سوكت بە سەروەری و موقەدەساتی ئێمە داوە، ئەمەش دوورە لە راستییەوە من تەنها رەخنەی جدی خۆمم لە حكومەتو دەسەڵاتو پەرلەمان گرتووە، هاوكات من باسم لە كێشە هەرە گرنگەكانی هاوڵاتیان كردووە، وەك كەمی كارەباو، ئەزمەی نیشتەجێبون و بەرزی كرێی خانوو، كێشەی سوتەمەنی و بەنزین و ناعەدالەتی و گەندەڵی و گرانی لە بازاڕەكانی كوردستاندا، هەموو ئەم كێشەو رەخنانانە لە گوێی حیزب و دەسەڵاتدا بوونەتە جوێن و گاڵتەكردن بە موقەدەسات، دیارە دەسەڵات پێیوایە كاتێك قسە لەسەر ئەم كێشانە دەكرێت و رەخنەیان لێدەگیرێت، وەك ئەوە وایە جویچنیان پێبدەیت، چونكە كەس بۆی نییە قسە لەسەر بێ كارەبایی و نەبوونی سوتەمەنی و گرانی لە بازاڕەكاندا بكات، چونكە دروستكراوی دەستی خۆیانەو یەكێكە لەسەرچاوە ئابورییەكانیان و بەختەوەرن بەو كێشانەو موقەدەسە لەلایانلح

پ2لخراوبۆچونی ئازاد لەم وڵاتەدا چی دەگەیەنێت؟

ئاسۆ جەبار: هیچ ناگەیەنێت، لەبەرئەوەی لەم وڵاتەدا شتێك نییە بەناوی رای ئازادو رەخنەی هاوڵاتیان، ئەوەی حسابی بۆ ناكرێت لەلایەن دەسەڵاتو حكومەتو دامەزراوەكانییەوە رایگشتی هاوڵاتیان و میدیای ئازادو رەخنەی رۆشنبیرانلح

سەرباری ئەوەی تەواوی كۆمەڵگە مافی ژیانێكی باشترو پێشكەوتنێكی گونجاوی هەیە لە خزمەتگوزارییەكی باشترو خۆشگوزەرانێكی شیاودا. تاكەكەسەكانی كۆمەڵگاش بەهەمان شێوە هەموو ئەو مافانەیان بەردەكەوێت كە پێویستەو دەبێت لەلایەن حكومەتو ناوەندەكانەوە یاسایەكی یەكسان و عادیلانەی بۆ دابنرێت و بكرێتە سەرەتای دیموكراسیەتو پێشخستنی كۆمەڵگا. هەندێك لە زانایانی بواری دیموكراسی پێیان وایە؛

دابینکردنی مافەکانی تاکەکەس پێش مافەکانی کۆمەڵگا دەکەوێت، واتە سەرەتایەکە بۆ پێشخستنی کۆمەڵگاو دروستکردنی هەڵسوڕانێکی شارستانی بۆ تەواوی کۆمەڵگا، بەڵام هەندێکی دیکەیان باس لەوە دەکەن، دەبێت کۆمەڵگە بەتەواوی هاوڵاتیانەوە گەشەی پێ بدرێت‌و کاری لەسەر بکرێت، دواتر گرنگی بدرێت بە تاکەکەس‌و یەك بەیەکی هاوڵاتیان، لەراستیدا هەردوو هاوکێشەکە لەرووی کرداریەوە دروست‌و شیاوی کارکردنن، بەڵام لێرەدا ئەوە گرنگە ئێمە بە چ شێوازێك‌و بەچ ئالیاتێك کاریان لەسەر دەکەیلح

زامنکردنی مافەکانی هاوڵاتیان لەرێیی کۆمەڵێك گۆڕانکاری شارستانیەوە دەکرێت کە بریتین لە

هێزە جیاوازەکانی دەرەوەی دەسەڵات ئەو هێزانەی کە دەکەونە دەرەوەی دەسەڵات، کۆمەڵە هێزێکی سیاسی‌و کۆمەڵایەتی‌و پیشەیی‌و کولتوری‌و رۆشنبیرین، لەدنیای مۆدێرندا سەرلەبەری ئەم هێزانە دەبنە ناوەندگەلێکی چاودێر بەسەر دەسەڵات‌و دابینکردنی مافەکانی هاوڵاتیان‌و هەروەها دەبنە هێزێکی رەخنەیی بۆ بەرزکردنەوەی رەخنەکان بۆ دەسەڵات‌و ناوەندە بەرپرسەکان، بەڵام لەدنیای دەسەڵاتە داخراوو کۆمەڵگە داخراوەکاندا، کە دەسەڵات سەرلەبەری سەرچاوەکان داگیردەکات، ئەو ناوەندانە نەك هەر نەبوونەتە هێزو فشار، بەڵکە ناوەندگەلێکی بێدەسەڵات‌و موچەخۆرو پاشکۆی دەسەڵاتن، بەواتایەك ناوەندگەلێکی کارتۆنین‌و هیچی تر. هاوکات زۆرجار دەبنە بەربەست لەبەردەم هاوڵاتیان‌و دەسەڵاتدا، لەبەردەم دەنگی‌جدی‌و رای جیاوازدلح

میدیای ئازاد دنیای مۆدێرن دنیای گفتوگۆو پەیوەندییە، دنیای جیاوازی‌و رەخنەو بەدواداچونە، پتر دنیایەکە بۆ رەخساندنی بەرپرسیارێتی، هاوڵاتیان بۆئەوەی دەنگدانەوەی خۆیان ببیستنەوە، بۆئەوەی رەخنەو ناڕەزایی‌و رای جیاوازی خۆیان دەربڕن پێویستیان بە میدیای ئازاد هەیە کەبریتین لە: رۆژنامەی ئازاد، تەلەفیزۆنی ئازاد، بڵاوکراوەی ئازاد.....تاد. لێرەدا مەبەست لەوشەی ئازاد، تەنها ناو نییە، هەموو حیزب‌و لایەنێك دەتوانن ناوی ئازاد لە خۆیان بنێن‌و باس لەئازادی رۆژنامەوانی بکەن، هاوکات دیکتاتۆرەکان لەهەموو کەس زیاتر باس لە ئازادی دەکەن‌و پاشکۆی ئازاد دەکەن بەهەموو رستەو دەستەواژەیەکەوە، بەڵام میدیای ئازاد شتێکی دیکەیە جیاوازتر لەهەموو ئەو ناوەندانەی حکومەت‌و گروپی ناپسپۆڕو خزمایەتی‌و بێئاگاییەکی لۆکاڵی‌و نادنیابینییەکی دەستەگەرایی، جیاوازتر لە دەزگاکانی حیزبلحمیدیای ئازاد پردێکی پەیوەندی رەخنەگرانەو چاودێرانەیە لەنێوان هاوڵاتیان‌و دەسەڵاتدا، هاوڵاتیان تەنها لەرێی ئەو میدیای ئازادانەوە دەتوانن رای خۆیان بە ئازادی دەربڕن. بەڵام لێرەدا تەنها ئەوە گرنگ نییە تۆ وەك هاوڵاتیەك رای خۆت بە ئازادی دەربڕیت، بەڵام گرنگ ئەوەیە تا چەند حکومەت‌و دەسەڵات بایەخ بە رایگشتی‌و رەخنەو گازەندەکانی هاوڵاتیان دەدەن، لە هەمووی گرنگتر چۆنێتی دروستکردنی فشارە لەسەر دەسەڵات‌و حوکمەت‌و ناوەندەکانیان، ئایا هاوڵاتیان چۆن دەتوانن فشار دروستبکەن، چ شێوازێك بەکاردەهێنن بۆ ناچارکردنی حوکمەت‌و دام‌و دەزگاکانی، دواجار ناچاریان دەکەن چارەسەری کێشەکانیان بکەن؟ هاوکات دەبێت میدیای ئازاد کۆمەڵە میکانیزمێکی مۆدێرن بەکاربهێنێت بۆ بڕینی دیوارە قورقوشمییەکانی دەسەڵات‌و کردنەوەی دەرگاداخراوەکان‌و ناوەندە کۆنکرێتییەکانی بەرپرسەکان. نابێت میدیای ئازاد تەنها ناوەندێك بێت بۆ بڵاوکردنەوەو پیشاندان‌و پێشکەشکردن. هاوکات دەبێت ببێتە ناوەندێکی گەورە بۆ کۆکردنەوەی روانینە جیاوازەکان‌و هێزە جیاوازەکانی دەرەوەی دەسەڵات‌و پردێکی پەیوەندی رەخنەئامێز لەنێوان ئەوان‌و دەسەڵاتدا، دواجار دەبێت پەیامێك بێت لەهاوڵاتییەوە بۆ هاوڵاتی، دەرخەری تواناو بیرکردنەوە جیاوازەکان بێت بۆ دروستکردنی گفتوگۆو بەرپرسیارێتی. ئەمەش پرۆسەیەکی نەفەس درێژەو تیشکۆی خۆی دەخاتە سەر تەواوی ئەو دیاردەو رووداو گۆڕانکاری‌و ئەو ستراکچەرە داخراوانەی دەسەڵات کە میدیای ئازاد دەبێتە ئەو بەربەستە مەدەنییەی کە داوای روونکردنەوەی زیاترو شەفافیەتی زیاتری لێدەکات، ئەوە میدیای ئازادە دەیەوێت دەسەڵات وەك خۆی پیشانبدات‌و دەرگای پەرلەمان بخاتە سەرپشت‌و پەنجەرەکانی حکومەت‌و دامەزراوەکانی لە هاوڵاتیان بکاتەوە، ئەوە میدیای ئازادە دەبێت خۆی بکات بە بەندیخانە ئاشکراو شاراوەکانداو بارودۆخی مافی مرۆڤ بۆ کۆمەڵگەو رێکخراوەکانی داکۆکیکردن لەو کێشانە دەخاتە روو، لەبەرئەوە پێویستە ئەوە لە یادنەکەین کە میدیای ئازاد تەنها دەرکردنی رۆژنامەیەك یان تەلەفزیۆنێك نییە، بەڵکە چەند گرنگە رۆژنامەیەکی ئازاد دەربکەیت، سەدان ئەوەندەش گرنگە خەم‌و مەهامی ئەم رۆژنامەیە چییە، چەند بە توانایە لەرووی توانست‌و کاریگەری‌و میکانیزم‌و ستراتیژو بەدواداچوون‌و ناچارکردنەوە لح

گروپی فشار لە هەموو کۆمەڵگایەکدا گروپی جیاجیا هەیە. گروپی فەرهەنگی‌و سیاسی‌و کۆمەڵایەتی‌و کلتوری‌و رۆشنبیری‌و ئابوری‌و خزمەتگوزاریلح... تادلحبەڵام چۆن هەموو ئەم جۆرە گروپانە پێویستیەکی کۆمەڵایەتی‌و فەرهەنگیین بەهەمان شێوە گروپەکانی فشاریش یەکێکن لە پێویستیە هەرە گرنگەکانی کۆمەڵگا بۆ هاوڵاتیان‌و تاکەکەس، کەواتە گروپی فشار چییە؟ هاوڵاتیان بۆ ئەوەی سەرزەمینێکی لەبار برەخسێنن بۆ کۆکردنەوەی رەخنەو ناڕەزاییەکانیان دەبێت خۆیان لە رێکخەرێکی کاتی(نا دەمەزراوەییدا) یان دامەزراوەییدا رێکبخەن بۆ کۆکردنەوەی دەنگە ناڕەزاکان یان رەخنەییەکان‌و فشار لەسەر حکومەت‌و دامەزراوەکانی دروست بکەن یان کۆببنەوە بۆ داکۆکیکردن لە مافەکانیان یان داکۆکیکردن لە کێشەیەك‌و هەوڵدان بۆ چارەسەرکردنی، جاری واهەیە رۆژنامەیەك دەبێتە گروپێکی فشار، هاوکات رێکخراوێکی

ناحکومی دەتوانێت ببێتە گروپی فشار، گروپێکی فەرهەنگی یان رۆشنبیری دەتوانن ببنە گروپی فشار، لە راستیدا ئەگەر ئەم گروپانە بە شێوەیەکی مۆدرێن رێکخرابن‌و بە ئاگابن لە داواکاری‌و پێویستییەکانیان. جائیتر ئەم داواکاریانە داواکاری هاوڵاتیان بێت بەگشتی یان چین‌و توێژێکی تایبەت بێت گرنگ نییە، گرنگ ئەوەیە تۆ بزانیت داوای چی دەکەیت‌و رەخنە لەچی دەگریت‌و چ چارەسەرێکت پێیە. ئەم گروپانە دەتوانن بەشێوەی کۆکردنەوەی ئیمزا، یان بلاوکردنەوەی پۆستەرو بەیاننامە، یان لەرێی بەرزکردنەوەی یاداشت‌و نارەزایینامە بۆ حکومەت‌و دەسەڵات، یان لەرێی رێپێوانی هێمنانە یان لەرێی مانگرتنەوە فشار دروستبکەن. ئەم گروپانە ئەگەر بە شێوەیەکی تەندروست‌و مۆدرێن رێکخرابن ئەوا دەتوانن حکومەت‌و ناوەندە بەرپرسەکان ناچاربکەن کە گوێیان لێبگرن‌و چارەسەری کێشەکانیان بکەن، ئەگەرنا ئەو گروپانە دەتوانن شێوازی جیاجیای دیموکراسی بگرنەبەر، وەك مانگرتن‌و رێپێوانی هێمنانە، وەستاندنی کار، ..تاالخ

<u>رێکخراوە مەدەنیەکان یان نا حکومیەکان</u> رێکخراوە مەدەنییەکان چین؟ ئەو رێکخراوە ناحکومی‌و ناحیزبیانەن کە پێکهاتوون لە کۆمەڵە ئەندامێك بۆ داکۆکیکردن لە مەسەلەیەکی دیاریکراو یان چەند بابەتێکی دیاریکراو یان پرۆژەی دیاریکراویان هەیە بۆ پێشخستنی کۆمەلگاو هۆشیاری هاوڵاتیان‌و گەشەپێدانی فەرهەنگی یان سیاسی یان ئابوری یان کۆمەلایەتی، هەروەها رێکخراویش هەیە دەبێتە پردی پەیوەندی لەنێوان هاوڵاتیان‌و حکومەتدا، هاوکات لەسەر کۆکردنەوەی رایگشتی کاردەکەن‌و فشار دروستدەکەن. لەراستیدا هاوڵاتیان لەرێی ئەو سێ کەناڵەوە مافە بنچینەییەکانی خۆیان دەناسن‌و دەزانن پێویستی‌و داواکارییەکانیان چییەو چۆن داکۆکی لەسەردەکەن، بەلام ئەو کەناڵانە، واتە گروپەکانی فشارو میدیای ئازادو رێکخراوە مەدەنییەکان دەتوانن هاوڵاتیان هۆشیاربکەنەوەو کار لەسەر رێکخستنی هاوڵاتیان بکەن بۆ داواکردنی مافەکانیان‌و داکۆکیکردن لە کێشەیەکی دیاریکراو یان پێشکەشکردنی نارەزایینامە یان دروستکردنی تۆری کارکردنی رێکخراوەیی بۆ مەسەلەیەکی دیاریکراو، ئەمانە هەمووی شێوازگەلێکی کاراو کاریگەرن بۆ دروستکردنی هێزێکی دیکەی مەدەنی لەدەرەوەی دەسەلات‌و حکومەت‌و دامەزراوە حکومییەکان بۆ رەخساندنی چانسی زیاتر بۆ رەخنەو پێشنیارو پرۆژەی جیاوازو باشترکردنی ژیان‌و بەرفراوانکردنی رووبەرەکانی ژیانی مەدەنی، یان کاردەکەن بۆ دروستکردنی پردێکی پەیوەندی مۆدرێن‌و رەخنەئامێز لەنێوان هاوڵاتیان‌و حکومەتللخ

یەکێك لەمافە هەرە سەرەتاییەکانی هاوڵاتیان بریتییە لەئازادی رادەربرین، بەواتایەك هەموو مرۆڤێك لەکۆمەلگەدا ئازادە لەوەی راوبۆچون‌و گوزارشتەکانی خۆی دەربارەی هەر بابەت‌و بریارو گۆرانکارییەك دەربرێت، هاوکات ئازادە لەداواکردنی ماف‌و داواکاری‌و پێداویستییەکانی خۆی‌و هاوەلانی لەرێی کەناڵە جیاجیاکانەوە، ئەو کەناڵانەش کە هاوڵاتیان دەتوانن بەبێ هیچ سانسۆرو چاودێرییەك لەرێیانەوە رای خۆیان بەئازادی دەربرن، بریتین لە کەناڵەکانی رایگشتی‌و سەنتەرەکانی راپرسی ئازاد، یان میدیای ئازادو کەناڵە جیاجیاکانی، هەروەها گروپەکانی فشارو نێوەندەکانی گفتوگۆ، کە ئەمانە هەمووی سەرەتایەکی باشن بۆ گەشەپێدانی دیموکراسی‌و کۆمەلگەی مەدەنی‌و دروستکردنی پردێکی پەیوەندی رەخنەئامێزو گفتوگۆئامێز لەنێوان هاوڵاتیان‌و دەسەلاتدا، لەنێوان هاوڵاتیان‌و سەرلەبەری دامودەزگاو وەزارەت‌و ناوەندە خزمەتگوزاری‌و مەدەنییەکانللخ

پ3لخراوبۆچونی بەرێزتان چییە لە بارەی رێکخراوەکانی گەنجان‌و دەستەی هاوکاری گەنجان‌و بەتایبەتی لەبارەی دروستکردنی پەرلەمانی گەنجان؟

ئاسۆ جەبار من نائومێدم بەو هەموو رێکخراو و سەنتەرو ناوەندی خوێندکاران‌و گەنجانەی کە لەم دەڤەرەدا هەن‌و دروستدەکرێن‌و فۆرمی جیاجیا وەردەگرن‌و ناوی سەیر سەیر لەخۆیان دەنێن، هاوکات چەند حیزب هەیە لە کوردستاندا ئەوەندەش رێکخراوی گەنجان‌و خوێندکاران هەیە، حیزب نییە لەم لەم پارچە خاکەدا لەوپەری سەلەفی‌و ئاینی‌و بەحساب عیلمانی‌و خێلەکی‌و عەشرەتییەوە خاوەنی چەندین رێکخراو و دەزگاو ناوەندی گەنجان نەبێت، نەگبەتی‌و جەهل‌و ناشارستانی لێرەوە دەستپێدەکات، هیچ کام لەو رێکخراوانە خاوەنی شوناسی خۆیان نین، هەرچەند پرە لە گەنجی بە تواناو نەوەیەکی نارەزاو بێئومێد لە حیکایەتەکان، بەلام ستراتیژی ئەم رێکخراوانە هەمان عەقڵ‌و بیرکردنەوەی حیزب بەرهەمیهێناون‌و کاریان لەسەر دەکات‌و ناوەندی سەرەوەی ئەو رێخراوانەش کەسانێکن تاسەر ئێسك حیزبین‌و نامۆدێرنانە بیردەکەنەوە، هەرچەند ئەو رێخراوانە پربێت لە عەقڵ‌و پر بێت لە کەسانی مۆدێرنخوازو کەسانی شارستانی بەمانای وشە، بەلام ناکاتە تاکە یەك چرکەی بریاردان کە لە حیزبەوە دێتە خوارەوە بۆ سەرلەبەری ئەندامان‌و کادیرانی ئەو رێکخراو و دەزگایانە، ئەوە ئەوانن بریاردەدەن‌و بیردەکەنەوە، ئەوە گەنجان‌و خوێندکاران نیین بە سەربەخۆیی خۆیان بیردەکەنەوەو بریاردەدەنلخ**<u>چەند ساڵە ئەم رێکخراوانە چیانکردووە، بێجگە لە کۆپیکردنی مەلزەمەو سازدانی هەڵپەرکێ‌و دژایەتی یەکتری‌و قبوڵنەکردنی یەکتری‌و ململانێی حیزبی، ئایا توانیویانە ئەو مەنهەجە سەخیفەی خوێندن بگۆرن، ئایا توانیویانە بە وەزیری خوێندنی باڵا بڵێن کە قسە دەکەیت کەمێك رێز لەخۆت‌و خوێندکارانی زانکۆ بگرەو بە حورمەتەوە وەلامیان بدەرەوە، ئایا توانیویانە بە وەزیری پەروەردە بڵێن لەخۆتەوە بریار دەرمەکەو کەمێك گوێ لە رەخنەگرەکان‌و خودی خوێندکاران‌و مامۆستایان بگرەو خۆت زۆر تورە مەکەلخ</u>**

من له زۆر شوێندا باسم له ستراکچەری حیزبو کۆمەڵگە حیزبسالاری کردووە، بەتایبەتی له کتێبی کۆمەڵگەی داخراوەکەدا زۆر به وردی باسم له عەقڵیەتی داگیرکاریو مۆنۆپۆلیزەکردن کردووە کە دەسەڵاتە دیکتاتۆرو تۆتالیتارەکانو دەسەڵاتە تاکڕەوە حیزبییەکان بەرهەمیان هێناوە، کە چۆنو بە چ میکانیزمێك سەرلەبەری سەرچاوە ئابوریو فەرهەنگیو سیاسیو رۆشنبیرییەکان داگیردەکەنو کۆنترۆڵی دەکەن، هاوکات سەرلەبەری رێکخراو و ناوەندو دەزگاکانی گەنجانو خوێنکارانو بوارە جیاجیاکانی راگەیاندنو رۆشنبیریو رۆژنامەگەری کۆنترۆڵدەکەنو پڕی دەکەن لە حیکایەتو گەندەڵیو خاڵیدەکەنەوە لە هەر گۆڕانکارییەكو هەر خەیاڵێکی جوان، لێوانلێوی دەکەن لە تاکڕەویو تاکڕەهەندی بیرکردنەوەو دەسەڵاتی رەهاو بێقسەی خۆیانو رامیاندەکەنو ماڵیاندەکەنو دەیانکەن بە ناوەندەگەلێکی دیوەخانئاسای خەیاڵو خولیاو حیکایەتەکانی خۆیان، ئالێرەوە قسەکردن لەسەر دیموکراسیو کۆمەڵگەی مەدەنی درۆیەکی گەورەیەو خەیاڵێکی بچوكو خولیایەکی هوتافئاسای تەنگەبەری حیزبایەتیەو زادەی ئەو سەرزەمینە داخراوەیە کە ناوی حیزبە، دروستکراوی دەستی ئەو بەرپرسانەیە کە فڕیان بەسەر چەمکی دیموکراسیو ژیانی مۆدێرنو دنیای شارستانییەوە نییەو بە خەیاڵو ئارەزووی خۆیان تەفسیری ئەو چەمکانە دەکەنو بە کۆمەڵگەی دەفرۆشنەوە، لەڕاستیشدا جەهلێکی گەورەیان هەیە بە دنیای مۆدێرنو کۆمەڵگەیەکی مۆدێرنلح

پ4لخهۆکارەکانی بە دەنگەوەنەهاتنی گەنجان بەرەو سندوقەکانی دەنگدان دەگەڕێتەوە بۆچیو ئایا هۆکارێکی ئەو خەمساردییە دەگەڕێتەوە بۆئەوەی کە گەنجان هەرگیز باوەڕیان بە حیزبو بەڵێنەکانیان نەماوە؟

ئاسۆ جەبار: گومان لەوەدا نییە کە یەکێك لە هۆکارەکانی ئەم دیاردە نوێیە بێئومێدیو نیگەرانییەکانی گەنجە بەرامبەر حیزبو دەسەڵاتی رەهاو بێقسەی حیزبو حیکایەتو فرۆشتنەوەی سەروەری بە هاوڵاتیان، **پێویستە حیزبەکانو حکومەتو دەسەڵاتو پەرلەمان لەوە تێبگەن کە دنیای نوێ دنیایەکی دیکەیەو دنیای پاش حیکایەتە گەورەکانو پاش سەروەرییەکانو موقەدەساتە کۆنەکانە، دنیای حیکایەتی بچوكو خولیای بچوك نییە، دنیای گۆڕانکاریو وەرچەرخانی گەورەیە، دنیای گفتوگۆو گرنگیدان بە مرۆڤە نەوەك بێبایەخکردنی مرۆڤو حسابنەکردن بۆ رایگشتیو خۆبەزل زانینو تالانکردنی ژیان، دنیای پێکەوەژیانو قبوڵکردنی جیاوازیو رەخنەو رێپیوانو نارەزایی دەربڕینە، نەوەك دنیای رقو گیرفان پڕکردنو خۆدەوڵەمەندکردنو حسابنەکردن بۆ هاوڵاتیو گە نجان بەتایبەتی، دنیای مۆدێرن دنیای رازاندنەوەی دیوەخانەکانی حیزبو سەرۆکی حیزبەکان نییەو دنیای بەرزکردنەوەی کۆشكو تەلارو مزگەوت دروستکردنو ناعەدالەتی قێزەوەن نییە، بەڵکە دنیای لەیەکتر تێگەیشتنو باشترکردنی ژیانی هاوڵاتیانە بە گشتیو گرنگیدانە بە نەوەی نوێ بەتایبەتی**، دنیایەکە هەلی باشتر بۆ مرۆڤ دەرەخسێنێتو کەمتر دەیخاتە پەراوێزەوە، دنیای کرانەوە دنیایەکە خاوەنی فەرهەنگێکی کراوەو ئاستێکی ژیاری پێشکەوتوەو پڕە لە گفتوگۆو قسەکردن، بەڵام دنیای داخراو، هاوشێوەی دنیاکەی ئێمە لێوانلێوە لە تێنەگەیشتنو خەفەکردنو خامۆشکردنو غەمگینکردنی کۆمەڵگەو مرۆڤەکانلحئالێرەوەیە نەوەی نوێو تەواوی هاوڵاتیانی وشیار بە مافەکانیان چیتر ناچنەوە بەردەم قەدەری سندوقەکانی دەنگدان ئەگەر بەکردار مافەکانیان دابین نەکرێتو داواکارییەکانیان جێی بایەخی حکومەتو دەسەڵات نەبێت، چیتر قبوڵی ئەو هەموو ناعەدالەتییە ناکەن، قبوڵی پەرلەمانێك ناکەن تەمەڵخانە بێتو حکومەتێکی بێدەسەڵاتو بەرپرسی دەوڵەمەندو حیزبی زەنگینو هاوڵاتیان هەژار، هەژارتر لەهەر خەیاڵێکی حیزبی بۆ دیموکراسیو مافەکانی خاڵیتر لەهەگبەی پڕ لە جەهلی دەسەڵاتلح

<u>کاتێك هاوڵاتیان جێی بایەخی حکومەتو حیزبو پەرلەمان نییەو حسابیان بۆناکرێت، دەبێت لەو رۆژەش بترسن کاتێك هاوڵاتیان تێدەگەنو حساب بۆ حیزبو حکومەتو دەسەڵات ناکەنو چیتر بە حیکایەتە هەژارەکانی حیزب هەڵناخەڵەتێنو بەو دەرجەیە بێئاگا نیین، لە دەوڵەمەندبوونی حیزبو هەژارکردنو غەمگینکردنی کۆمەڵگە لح</u>

پ5/نەوەی نوێ لەنێوان کرانەوەو داخراندا، ئایا پێتوانییە کاریگەری حیزبە سیاسییەکان لەسەر نەوەی نوێ بەرەو نەمان دەچێ، بەڵام ئەم کۆمەڵگەیە کۆمەڵگەیەکە بەرەو پێکهێنانی کۆمەڵگەی حیزبسالاری دەچێت لەبری کۆمەڵگەی مەدەنی وەك لە کتێبەکەی خۆتدا(کۆمەڵگەی داخراو) ئاماژەت پێداوە؟

ئاسۆ جەبار: بەڵێ ئەم پرسیارە زۆر گرنگە بەلامەوە، لەبەر ئەم هۆیانە کۆمەڵگەی کوردی لەچەند ئاستێکدا کۆمەڵگەیەکی داخراوە، سەرەتا لەرووی فەرهەنگییەوە کۆمەڵگیەکی هەژارو داخراو و بێپەیوەندین بە دنیاکانی دەرەوەی خۆمانو گۆڕانو دیاردە نوێکانی دنیاو هەژارین بەرامبەر دنیای مۆدێرنو ئاکارو ئەخلاقو بیرکردنەوەی نوێو خاوەنی فەلسەفەیەکی حەزینیین بۆ دنیاو بێباکین بەرامبەر ژیان، بەرامبەر رۆشنبیری، بەرامبەر رەخنە، بەرامبەر ئاین، بەرامبەر سیاسەت، بەرامبەر کاولبوونی کۆمەڵگەو مرۆڤەکانی، ئەم فەرهەنگەی ئێمە هەڵقولاوی هیچ نارەزاییەکی کرداری نییە، لەم فەرهەنگەدا شتێك نییە بەناوی فشارو هێزی مەدەنیو خەیاڵو خولیایەکی دیکە لەدەرەوەی دنیای داخراوی کۆمەڵگەو لەدەرەوەی ئەو کولتورە هەژارەی تاکە یەك تەفسیری نییە بۆ دنیاکەی خۆیو دنیاکانی دەرەوەی خۆلح

هاوكات ئێمە خاوەنی دنیایەكی ئەخلاقی داخراوین، بەرامبەر دنیای كرانەوەو پەیوەندی راستەوخۆی مرۆڤەكانو پشكنینو دۆزینەوەی زیاتری ئاستە جیاجیاكانی ئاكارو بیركردنەوەی جیاوازیی دەرەوەی سیستمی كۆمەلایەتی كۆمەڵكە، هەروەها دنیاكەی ئێمە دنیایەكە حیزبەكان سەرلەبەری سەرچاوە ئابوریو فەرهەنگییەكانیان بۆخۆیان تالآنكردووەو كۆمەڵگەیەكیان لەدوای خۆیانەوە بەجێهێشتووە، پڕ كۆمەڵگەیەكی حیزبسالارییەو دەسەلاتێكی بێقسەو رەهای حیزبو سەرلەبەری ناوەندەكانی ژیانی داگیركردووە، ئەمەش بۆخۆی سەرەتایەكی سەخیفە بۆ دروستبوونی دیكتاتۆرو جەلادو دەسەڵاتی بازرگانە سیاسییەكان.

سەدەی بیستو یەك، سەدەی كرانەوەو رۆشنكردنەوەی ژیانە بە خزمەتگوزاریو رێزگرتنی مرۆڤ، سەدەی دابینكردنی ژیانو گوزەرانی باشترە بۆ مرۆڤ، نەوەك سەدەی بێ كارەباییو ناعەدالەتیو بێ ئیشیو ئەزمەی سەكەنو ئەزمەی ئاو و سوتەمەنی. سەدەی دیموكراسیەتو جوانكردنی ژیانە، نەوەك سەدەی ناشرینكردنی ژیانو تاریككردنی دنیا، سەدەی رەخنەو حسابكردنە بۆ مرۆڤ، نەوەك سەدەی عەمامەو تەیریعەبابیلەو سنگ كوتانو مزگەوت دروستكردنو بازرگانیكردن بە ژیانەوە.

ئەو حكومەتو حیزبو بەرپرسانەی پێیانوایە دیموكراسیەت واتە ئێوە رەخنەبگرنو ئێمە گوێتان لێناگرین، ئێوە جوێنمان پێبدەنو ئێمە وەلامتان نادەینەوە، ئەوە ئەوپەڕی گەمژەییو جەهلە بە دیموكراسییەت، ئەوەی پێی وایە رایگشتیو رای شەقام، راوبۆچونی هاولاتیانێكە دەستی ئیسلامییەكان یان چەپەكان یان دەستی تیرۆری لە پشتەوەیە، زۆر بێ ئاگایە بەرامبەر گۆڕانكارییەكان، زۆر هەژارە بە مەعریفەو رۆشنبیرییەكی سادەی هاولاتیانو فڕی بەسەر دنیای مۆدێرنەوە نییە.

ئەو حكومەتو حیزبەی پێیوایە لەڕێی دەسەلاتو جەبەروتی پۆلیسو ئاسایشو دەزگا تایبەتەكانیانەوە هاولاتیان بێدەنگ دەكەن، ئەوا ئاستی بیركردنەوەیان لە ئاستێكی زۆر نزمو مەرگدۆستیدایە، رەنگە لەڕێی ئەم عەقلیەتەوە ببنە دیكتاتۆر، بەلام دیكتاتۆرێكی ناشیرینی سەردەمی نەمانی دیكتاتۆرەكان، دیكتاتۆرێكی بازرگان، دیكتاتۆرێكی بچوكو گرگنو بێ مەعریفەت، دیكتاتۆرێك كە كۆمەڵگە حسابی جانەوەرێكی بچوكیشی بۆ ناكات.

حكومەتە نادیموكراتییەكان لەڕووی كردارییەوە پێیان وایە دیموكراسیو ژیانی مەدەنی واتە بەرەلایی بازاڕو بازرگانیكردنێكی هەمەجیانە بەسەر هاولاتیانو داهاتی مادیو مەعنەوی كۆمەڵگە. بۆنمونە ئەو جۆرە حكومەتانەی كە ئاسان نییە دەسەلاتی حیزبو میلیشیاو پەرلەمان لەیەكتری جیابكەیتەوە، روانینو دنیابینیشیان هێندە بچوكە كە لەئاست داواكاریو داخوازیو بەرپرسیارێتیدا نییە، لەلایەك ئەوان پێیانوایە گرانیو بەرزبونەوەی نرخی شتومەك لەبازاڕەكاندا پەیوەستە بە دیاردەی بازاڕی ئازادەوە كە هیچی لەبارەوە نازانن و جاهلین بەرامبەر هەر دیاردەیەكی نوێی دنیای مۆدێرن، بەلام ئەم تێڕوانینە سەقەتە تەواو پێچەوانەی هەموو بنەمایەكی زانستیو ئابوریو یاساییە(لەڕاستیدا بەقاڵەكانو كاسپكاران زۆر لەحكومەت زیرەكترن لەو بارەیەوە، لەبەرئەوەی حكومەتە نادیموكراتییەكان خاوەنی دەیان موستەشاری بێئیشو وەزیرو پەرلەمانتاری تەمەڵن)، لەڕاستیدا بازاڕی ئازاد بەو مانایە نییە كە هەركەسەو بۆخۆی بەیاسایەكی جەنگەڵی یاری بەبازار بكات، واتە بازاڕی ئازاد بەرەلاییو ئیستیغلالكردنو نابەرپرسیارێتی حكومەتو دامودەزگاكانی ناگەیەنێت، هاوكات ناكرێت ئەوەش لەیادبكەین كە حكومەت ئەو حكومەتەیە كە لە توانایدایە ژیانی هاولاتیان دەوڵەمەندبكات، نەوەك سەرقاڵی خۆدەوڵەمەندكردنو بەرپرسە حیزبییەكانی تەنها سەرقاڵی رازاندنەوەی خۆیانو بازرگانیكردن بنو خۆدوورخستنەوە لەهەر بەرپرسیارێتییەكی كاراو كاریگەر، ئەمەیە مۆدێلی حكومەتو كۆمەڵگەی حیزبسالاریو دەسەلاتی ناشرینی حیزب. دواجار بازاڕی ئازاد واتە كۆنترۆڵكردنی بازاڕ.

لەكاتێكدا داهاتی مانگانەو ساڵانەی تاكەكەس بەرامبەر بەرزبونەوەی نرخی شتومەكو كاڵاكان نییەو هاوكات دەیان هێندەی ئاستی خراپی بژێوی هاولاتیانە، بۆنمونە ئەو یاسا جەنگەڵییەی بازاڕ لەكوردستاندا هەیە، یاسایەكە بێگومان دەیان بەڵگە لەپشتییەوە هەیە كە حكومەت خۆی لێئەدزێتەوەو بەكێشەی هاولاتیانی دەزانێت نەوەك بە كێشەی یەكەمی خۆی، ئەمەش جەهلێكی دیكەی حكومەتە بە دیمكراسیەتو دنیای مۆدێرن.

حكومەتە نادیموكراتو نابەرپرسسەكان بەردەوام لەهەوڵی دوورخستنەوەی كێشەو ململانێكانن لەخۆیان، واتە حكومەت بۆئەوەی داواكارییەكانی توێی هاولاتی پەیوەست نەكات بەخۆیەوەو بە كێشەی خۆی نەزانێت، بەردەوام كێشەكانی توێ پەیوەندیدار دەكات بەبازاڕەوە، یان دەیگەڕێنێتەوە بۆ دیاردەیەكی شارستانی كە هیچی لەبارەوە نازانێتو غەرقی جەهلێك بووە بەرامبەر هەموو ئەو دیاردە نوێیانەی دنیا وەك بازاڕی ئازاد، ئەو حكومەتەی كە چەندین ساڵە لەسەر گومرگو بازرگانیو كۆكردنەوەی باج دەژی، سەرباری ئەو بودجە زۆرەی كە لەلایەن حكومەتی ناوەندەوە بۆی دەردەچێت، تا ئەوڕۆكەش گومرگو باجی زۆری خستۆتە سەر كاڵاكانو بەكرێدانی شوێنگە تایبەتییەكانی كڕینو فرۆش.

لەڕاستیدا ئەو حکومەتەی کە هیچ بەرنامەیەکی زانستیو ئابوریو کۆمەڵایەتی مۆدێرنی نەبێت بو بەڕیوەبردنی وڵات، بێجگە لە تەمەڵخانەیەکی گەورە هیچی تر نییەو لەجەهلێکی بێوێنەدا ئەژی. ئەو حکومەتەی دووردەکەوێتەوە لە بەرپرسیارێتیو گرنگیدان بە هاوڵاتیانو کۆنترۆڵکردنی بازاڕو داهاتی شاهانەی مەسئولەکانو دەیان کێشەو گرفتی نیشتەجێبوونو نزمبوونەوەی ئاستی بژێوی ژیانو گوزەران، حکومەتێکە تا سەرئێسقان غەرقی جەهلو فەشەلو بێئاگایی بووەح بێگومان هەر حکومەتێك ئەو تایبەتمەندییە ناشرینو ناعادیلانەی تیادا بوو حکومەتێکی فاشلەو حکومەتی بازرگانە درۆزنەکانو حکومەتی فرۆشتنەوەی حیکایەتەکانە بە هاوڵاتیو هیچی تازەی پێنییە بیلێتو گوێگرێکی خراپەو حیکایە تخوانێکی رەزا گرانە، بەو بەڵگەیەی کاتێك لەسەر شاشەی تەلەفزیۆنەکان دەردەکەونو قسەدەکەن، یەکڕا هاوڵاتیان کەناڵەکە دەگۆڕنو دەیخەنە سەر گۆرانی، هاوکات کاتێك هاوڵاتیان گوێیان لەدەنگی ئەو بەرپرسانە دەبێت لە رادیۆکانەوە یەکڕا دەیخەنە سەر رادیۆ سەوا یان نەوالح

لەکۆتایدا دەڵێن کاتێك کادرو بەرپرسە حیزبییەکانو سەرۆکی حکومەتو موستەشارە بێئیشەکان دوور دەکەونەوە لە هاوڵاتیانو نەوەی نوێو حساب بۆ رایگشتیو میدیای ئازادو رۆشنبیرانو رەخنەگران ناکەن، کاتێك دێڕێك ناخوێننەوەو کتێبێك ناکڕن بۆ خوێندنەوە، ئەوکاتە دەبێت بترسین لەوەی ئەو حکومەتو حیزبانە ببنە دیکتاتۆر، یان ببنە دەسەڵاتێکی جاهیل بە دنیای مۆدێرنو دیموکراسیو مافە هەرە سەرەتاییەکانی هاوڵاتیانح

ئەوڕۆکە نەوەیەك هەیە باوەڕی بە حیکایەتەکانی حیزبو هوتافکێشانو نەڕەنەڕی تەلەفزیۆنەکانو قسەی زلی بەرپرسەکان نەماوە لەبەرئەوەی قسە ناخورێ نان دەخورێ، قسەی زلو هوتافکێشان ماڵەکا نمان رووناك ناکاتەوە، ئەوە کارەبایە ماڵەکان روناك دەکاتەوە، تۆ ناتوانیت تا سەر باس لە هەڵەبجەو ئەنفال بکەیت بۆ منو نەتوانیت نرخی سوتەمەنیو شتومەك هەرزانبکەیت لە بازاڕە قەترانییەکەی کوردستاندا، تۆی دەسەڵات تاسەر ناتوانیت حیکایەتەکانی شۆڕشم بۆ بگێڕیتەوەو رازیمبکەی بەوەی گوێ نەدەمە کێشەی نیشتەجێبوونو کرێی خانوو و ئەو هەموو ناعەدالەتییەی لەم وڵاتەدا هەیە. دەبێت دەسەڵاتو حیزبەکان لەوە بترسن کە ئیتر هاوڵاتیانو نەوەی نوێی ئەم کۆمەڵگەیەیان بۆ هەڵناخڵەتێو دەبێت بەناچاری گرنگی بدەن بە هاوڵاتیان بە گشتیو نەوەی نوێ بەتایبەتی لح

r ezhen_4ever @ahoo.con